

καὶ εἰς λογικὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἥλιος ἀνατέλλει διὰ νὰ φωτίζη τὰς ἐργασίας τῶν λογικῶν πλασμάτων τοῦ Ποιητοῦ τῶν, καὶ δίδει διὰ νὰ διδῆ εἰς αὐτὰ καιρὸν ἀναπαύσεως, ἀφίνων ἐπὶ τῶν βλεφάρων τῶν γλυκῶν καὶ ἀτάραχον νυσταγμὸν. Καὶ τὸ ἔθνος δὲ τὸ συγκροτούμενον ἀπὸ τοιαύτας πόλεις εὐημερεῖ ἀφευκτα κατὰ τοὺς ἀπταίστους νόμους τοῦ αἰωνίου νομοθέτου τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν. Προχωρεῖ ὡσημέραι ἐπὶ τῶν ἰδίων δυνάμεων εἰς τὴν δρόμον τῆς τελειότητος, καὶ κραταίουνται εἰς τὰ μέσα τῆς ἐθνικῆς του διατηρήσεως. Ἔθνη ἀπεναντίας, σπύλλεις, οἰκογένειαι ἔνθα τὸ ἀληθινὸν φῶς τῆς Παιδείας καὶ τῆς ὀρθῆς ἀνατροφῆς δὲν ἐπέλαμψε, δυστυχεῖσι, παρακμάζουσι, πιπτοῦσιν. Ἐκεῖ λύπαι, ἐκεῖ ὀδύνη καὶ στεναγμοί, ἐκεῖ διαίρεσεις καὶ διαπληκτικμοί, ἐκεῖ ἄμιλλαι πονηραὶ, ἐν αἷς ἀληθῶς ὀνικήσας ἀθλιώτερες τοῦ ἠ-τηθέντος· τὸ ἐν μέλος τοιούτων κοινωνιῶν βοήθει τὸ ἕτερον εἰς τὸν κτηνησιμόντου, καὶ τὰ πάντα συντρεχουσι τὸν ὀλεθρὸν τῶν. Μάρτυρες ἀφευδῆς τῶν λόγων μου εἶναι αὐτὴ ἡ ἱστορία τῶν Ἀρχαίων καὶ Νεωτέρων ἔθνων, ἔθνη ἐναργέστατα καταφαίνονται τὰ ἀποτελέσματα τῆς Παιδείας καὶ τῆς Ἀπαιδευσίας. Ἐκεῖ θεωρεῖ τῆς ἔθνη καὶ λαοὺς ἀκμάσαντας ἑκατοντάδας ἑνιαυτῶν, ἐνόσω περιέβαλλον ὑπὸ τοὺς κόλπους τῶν Σωκράτους, Ἀριστέιδας, Σόλωνος, Θεμιστοκλεῖς, Περικλεῖς, Πλάτωνος, Ξενοφῶντος, Φωκίωνος, Ἰσοκράτους, Εὐρυπίδου, Μιλτιάδου, Κίμωνος, Αὐγούστου, Ὀρατίου, Τάκιτου, Φαβριτίου, καὶ πλείονας ἄλλου, οὓς ἐπιλείπει με ὁ χρόνος διηγούμενον, παρακμάσαντας δὲ, δουλωθέντας καὶ τέλος καταστραφέντας, ἀποῦ παρεσθῆσαν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἡ Ἀπαιδευσία, ἡ Κακοήθεια καὶ ἡ Ἀναισχυντία. Ἀλλὰ τί λέγω ἱστορίαν, ἐν ᾧ ἡμεῖς αὐτοὶ δυναμέθα νὰ χραιμεύσωμεν ὡς ἐξείρετον παραδείγμα τοῦ λόγου μου; Τίς εὐτυχῆσας νὰ ἐκτραφεῖ με τὸ γλυκὸ γάλα τῆς Παιδείας καὶ Ἀρετῆς δὲν ἀπολαύει ὡσημέραι τὴν ἡδύτητα τῶν καρπῶν τῶν ἰδίων ἔργων; τίς δὲν ἐπαναπαύεται εἰς τὸ γλυκὸ αἶσθημα τῆς εὐταξίας καὶ κοσμιότητος τῆς οἰκογενείας του; Ἀπεναντίας τίς ἀτυχῆσας παιδείας καὶ χρηστῆς ἀγωγῆς δὲν τρῶσεται καὶ δὲν θορυβῆται νυκτὸς τε καὶ ἡμέρας ὑπὸ παντῶν ἀτυχημάτων καὶ ποικίλων πειρασμῶν; τίς δὲν βαρυστενάζει διὰ τὰς ὀλεθρίους συνεπειὰς τῆς κακῆς ἀγωγῆς τῆς οἰκογενείας του; Πιστεύω καὶ πιστεύω ἀδιστακτικῶς ὅτι παραδείγματα καὶ τούτου καὶ ἐκείνου ἀπαντῶμεν ἀπειράριθμα μεταξὺ ἡμῶν, ἂν ἀπροκαλύπτως πάσης φιλαυτίας καὶ ἐγωῖσμοῦ δὲν ὑπολαμβάνωμεν Κακὴν Τύχην ταῦς καρποὺς τῆς ἀπαιδεύσεως καὶ τῆς κακῆς ἀγωγῆς. Μόνη, μόνη ἄρα ἡ Παιδεία καὶ ὀρθὴ Ἀνατροφή δύναται νὰ ἀποπλύνει καὶ θεραπεύσῃ τὰ τραύματα τῆς Ἀπαιδεύσεως καὶ Κακοηθείας, νὰ εὐθύνῃ νοῦν καὶ καρδίαν, καὶ νὰ ἦναι ἰσχυρὸν ἀλεξιφάρμακον ἐναντίον πάσης κακίας.

Καὶ ὅμως δὲν πρέπει ἴσως νὰ παρασιωπήσωμεν ἐν ταῖς ἀλήθειαν, ἧτις δυστυχῶς ἐπιβαρύνει τὸν ἀχίνα τῆς Μεγαλοπόλεως Σμύρνης; πρέπει νὰ ἔπωμεν ὅτι ἡ ἄλλοτε μὲν πολυύμηστος αὐτῆς Σμύρνη διὰ τε τὰ Δημοσία καὶ ἰδιωτικά αὐτῆς ἐκπαιδευτικά Καταστήματα, ἢ ἄλλοτε καὶ εἰς δεινότερας ἐποχὰς διδοῦσα ἀπανταχοῦ τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ὡς καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Πρωτεύ-

ουσαν, δείγματα φιλομουσίας καὶ διανοητικῆς προόδου, παρχωρεῖ σήμερον, κρίμασινοῦς ὀδὲ Κύριος, το κλέος τοῦτο, οὐ μόνον εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, ἀλλὰ καὶ εἰ, ἄλλας περιούσιους πόλεις ἤττονας αὐτῆς κατὰ τε τὸν πληθυσμὸν καὶ τὰ ὑλικά μέσα. Καὶ ἐν ᾧ ἐδύνατο νὰ τρέφῃ ὑπὸ τῆς κόλπους τῆς Γυμνασίου καὶ Λύκειου ἰκανὰ νὰ ἐκπαιδεύσῃ τὰ τέκνα αὐτῆς, καταναγκάζεται, ἀφειδῶς δαπανῶσα, νὰ ἀποστέλλῃ αὐτὰ ἀλλαχῶς καὶ δι' αὐτὰ ἀκόμη τὰ προκαταρκτικὰ μὲθσεις. Τὸ δὲ αἰσχιστὸν πάντων ἀναγκάζεται νὰ ἐμπιστευθῆται τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν εἰς ἱερεῖς καὶ Καλοχρηστὰς ἀλλοθρησκούς ἐγκλειουσα αὐτὰ εἰς Γυμνάσια καὶ Θελοκομικὰ Ἱησοῦτικά, ἔνθα ἐν ᾧ εἰς μακτὴν καταδαπανῶνται χρήματα καὶ χρόνος, οὐχ ἤττον διακυβεύεται καὶ ὁ ἠθικὸς καὶ θρησκευτικὸς αὐτῶν χαρακτήρ διὰ τὸ νῆπιον καὶ τροφὸν τῆς ἡλικίας τῶν.

Πρὸς σὰς δὲ, ὦ φίλοι μαθηταί, περαίνω τὸν λόγον μου· πρὸ, σὰς, διότι σὺ εἰστέ τὸ ἀντικείμενον καὶ τοῦ λόγου καὶ τῆς καθημερινῆς ἡμῶν διδασκαλίας. Εἰς ἐσὰς, διότι ὑμεῖς ἐστέ ἡ ἐπερχομένη γενεά, εἰς ἣν τὰ βλεψόμενα πάντων ἀποβλέπουσιν· φοβήθητε τὸν Θεὸν τὸν Ποιητὴν καὶ Πλάστην ἡμῶν, τὸν δοτῆρα τῶν φῶτων, ὃς τις καθ' ἐλάστην ἰοράτως παρίσταται ἐνώπιόν σας, ἵνα βραβεύσῃ μὲν ἐν καιρῷ τῶν δέοντι τοὺς πόρους τῶν ἐπιμελῶν, κολάσῃ δὲ τὴν ὀκνηρίαν τῶν ἀμελῶν· αἰδέσθητε τὰς Μούσας, αἵτινες ἐφ' ὑψηλῶν ἐδωλίων καθήμεναι πλέκουσι στεφάνους, ἵνα τοὺς ἀγῶνας ὑμῶν στεφανώσωσιν. Ἔχετε γονεῖς τὰ πάντα ἐπὶ τοῦ Βωμοῦ τῆς Παιδείας θυσιάζοντας ὑπὲρ τῆς προκοπῆς σας· ἔχετε Διδασκάλους μετὰ ζήλου ἀπαραμειώτου καὶ πόνων ἀκαμάτων τὸ λογικὸν τοῦ νοῦς σας πηδάλιον διευθύνοντας εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀναπτύξεως. οὐδὲν ἄρα λείπεται, ἢ πρῆθυμία καὶ ἐντελὴς ἀφοσίωσις ὑμῶν εἰς τὰ καθήκοντα τῆς σπουδῆς, ἵνα ἐν τῷ μέλλοντι ἀναδειχθῆτε πολλοπλασίως ἰκανώτεροι συγκριτικῶς πρὸς τὰ παρόντα, καὶ δικαιοῦσαντες διὰ τούτου τὰς προσδοκίας ἀπάντων, ἀκούσῃτε τὴν εὐκαίαν φωνήν.

« Ὀλβία τέχνη, τρισόλβιοι γενόμενοι. »

Τῆς 29 'Ιουνίου 1851.

Ἡ ΔΗΜΟΣΙΑ ΤῆΣ ΣΜΥΡΝΗΣ ἘΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

Οἰκτρὰ οἰκτροτάτη τῆς Σμυρναϊκῆς δημοσίου παιδείας ἡ κατάστασις φαίνεται. Ἡ Σμύρνη ἡ ὠραιότερα καὶ ἐμπορικώτερα πόλις τῆς μικρῆς Ἀσίας, ἔχασε τὴν παλαιάν της ἐκείνην πρὸς τὴν παιδείαν εὐκλειαν, καὶ ὡς λύχνος ὅστις ἀκαταπαύστως καίει τὴν θρυαλλίδα στερημένος ἐλαίου μέχρις οὐ κατασβεσθῆ καὶ ἀφήσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ σκοτίᾳ, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ Σμυρναϊκὴ ἐκπαίδευσις ὁμοιάζει σήμερον. Τὰ φῶτα τοῦ λύχνου της τόσοσιν ὀλίγον φέγγουν ὥστε καὶ τρεμμοσβύνοντα μνησούν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὴν ἀποσβεσίν των.

Ἡμεῖς δὲν δυναμέθα, μὰ τὴν ἀλήθειαν, νὰ ἐννοήσω-

μὴ τὴν πρὸς τὴν παιδείαν ἀναγκασίαν τῶν Συμπο-
 λιτῶν μας τούτην καὶ εὐσχυνομένην νὰ ὁμολογήσωμεν
 μαλιστα, ὅτι ἐν Ἱεροσολυμοῖς Παρθενωγραφίῳ [1],
 καὶ τινὰ ἰδιωτικῶν Σχολείων ἀφ' ἑαυτῶν, τὰ ἐπέχοντα
 τόπον κηπαρίων εἰς τὰς αὐλὰς μας, — καθὼς εἶπε μία
 τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμεριδῶν [2] — δεικνύουσιν ὅτι ὑπ-
 ὄσθου καὶ ζῶν κατὰ περισσώτερον τῶν δημοσίων καὶ
 μεγάλων Σχολῶν μας. Πρὸς τί λοιπὸν ἡ ἀπώλεια
 αὐτῆ; διατί οἱ φιλόκαλοι Συμυρναῖοι νὰ παραμελήσουν
 τὸσον τὴν παιδείαν ἣτις εἶναι ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ σώμα-
 τος; διατί νὰ παραμελήσουν τὴν καλλιέργειαν αὐτοῦ
 τοῦ κηπου ἐκ τοῦ ὁποίου τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον φύε-
 ται; ... λυπηρὸν φίλοι μου, καὶ λυπρότερον μά-
 λιστα καθίσταται, διότι εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὸν ὁποῖον
 ζῶμεν τὸ μόνον ἀναγκασίον εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ
 παιδεία· ἐξ αὐτῆς θηλάζων ὁ ἄνθρωπος, τρέφεται νοε-
 ρῶς ἀπαράλακτα ὡσπερ τὸ βρέφος ζῆ δια τοῦ μητρι-
 κοῦ γάλατος· καὶ καθὼς ἐκεῖνο στερούμενον τοῦτο ἀ-
 ποθνήσκει, ὁμοίως καὶ ὁ ἄνθρωπος ἄνευ τῆς ἐκπαιεύ-
 σεως φθισίᾳ καὶ χάνεται εἰς τὸ ἄπειρον τοῦτο καὶ ἀ-
 χανὲς τῆς δημιουργίας.

Πρὸ ἡμῶν, πολλοὶ πολλὰ κατὰ δυσφόρους περιστά-
 σεις περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἔγραψαν· ἄλλ' ἡ φωνή

τῶν ἡκουσθῆ «φωτὴ βρωῶτος ἐν τῇ ἐρήμῳ» δὲν συν-
 κησθῆσαν φαίνεται, οἱ καλοὶ συμπολίται, τῶν λόγων
 τῶν τὴν βαρῦτητα, καὶ παραμελήσαντες τὴν παιδείαν;
 παρημέλησαν τὸ καλὸν καὶ τὴν ανατροφὴν τῶν νέων
 τῶν καθυστέρησαν εἰς αὐτὰ τὸν λυχνὸν τοῦ φωτός;
 καὶ τ' ἄφρασαν νὰ ζῶν ἐν τῷ σκοτεινῷ κατὰ τὰς ἡμέρας
 ταύτας τῆς πονηρίας. ὦ! διατί καὶ ἡ πόλις μας νὰ
 μὴν ἔξη Βαρβάκας, Αρσάκας, καὶ Ἰωνίδας; διὰ τί
 εἰς τοὺς κόλπους τῆς νὰ μὴν ὑποβάλῃ τὰς Μούσας
 τὸ γλυκύτερον τοῦ κόσμου ἐντύρημα; διατί μὲ τὰ
 ἀθάνατα νάματα τῆς Κασταλίας πηγῆς, τὰ ζωθώρη,
 νὰ μὴ βενίτῃ τὴν παιδείαν καὶ ἀναδείξῃ τὰ λιμπρό-
 τατα κάλλιπτος, τὰ τῶσον ἀσπαστὰ πρὸς τοὺς ἄλ-
 λους; ... Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι τινὰ τῶν ἰδιωτικῶν
 Σχολείων προοδεύουσιν· ἀλλὰ τί δύνανται νὰ συντε-
 λήσουν πέντε ἢ δέκα λυχνίτι ἐνώπιον ἐὸς πολυφώτου
 πολυελαιίου; πόσον φῶς δύνανται νὰ δώσουν τα ὄχιρα
 φῶτα τῶν ἀπειραριθμῶν αὐραίων ἀστέρων ἐνώπιον
 τῆς Σελήνης; .. παράδειγμα σαφέστατον κατὰ πόσον
 δηλοῦν ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις εἶναι ἀσπαστὴ εἰς
 ἄλλα μέρη, εἶναι τὸ ὅτι ἡ Α. Α. Μ. ὁ φιλοπροδευ-
 τικὸς Σουλτάνος δὲν πάει ἀπὸ τοῦ νὰ ἀνοίγῃ Σχο-
 λεία διὰ τῶν συνδρουῶν του, προθυμοποιούμενος πάν-
 τοτε νὰ ἐκπαιδεύῃ εἰς τὴν Εὐρώπῃν πολλοὺς νεανί-
 σκους, οἵτινες μορφωνόμενοι μὲ πολυειδεῖς γνώσεις ἀ-
 ναδέχονται τὴν διεύθυνσιν τῶν δικτῶν Σχολείων τοῦ
 Κράτους, καὶ φιλοτιμούμενοι δίδουν προόδους ἀξίας
 τοῦ 10^{ου} αἰῶνος.

Τὴν προπαραελθούσαν ἐξ ὁμάδα ἐτελεῶσαν οἱ ἐξε-
 τάσεις τῆς *Εὐαγγελικῆς Σχολῆς*. Πικρυνθῆμεν τὴν
 πρώτην Κυριακὴν τῆς ἐνάξεως, καὶ ἐξεπλάγημεν ἀλη-
 θῶς μὴ ἰδόντες ἐκτὸς τοῦ Σ. Ἱεράρχου Σαύρη, τοῦ
 πρώτου Ἐπισκόπου Ἐρυθρῶν, καὶ τινῶν λογίων τῆς
 πόλεώς μας, οὐδένα ἄλλον Συμυρναῖον. Οἱ περισσό-
 τεροι τῶν μαθητῶν ἦσαν ἀπόντες, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ
 τῆς ἐξετασθείσης Α. τάξεως. Τὰς ἄλλας ἡμέρας κα-
 τὰ τὰς ὁποίας διήρκεσαν, μόνον μαθηταὶ καὶ διδασκα-
 λοι ἦσαν. Δὲν εἶναι φρικτὴ ἡ ἀναγκασία αὕτη τῶν
 Συμυρναίων; ... Ἡ πρόδος τοῦ Σχολείου, χάρις εἰς
 τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀξιότιμου Σχολάρχου τῆς Κ. Βαφῆ
 ἐφάνη καλὴ, ἀλλὰ ἀκόμη θὰ ἦταν καλυτέρα εἰάν οἱ
 μαθηταὶ ἐυμορφύνοντο μὲ τὰ συστήματα τοῦ Διευ-
 θυντοῦ, καὶ ὄχι κατὰ δυστυχίαν νὰ ὑποπέσουν εἰς ἀ-
 κηδίαν κατὰ μίμησιν φαίνεται τῶν Συμυρναίων ὡς πρὸς
 τὴν παιδείαν. Ἐ! τότε τί νὰ σὲ κάμουν οἱ διδά-
 σκαλοι; ... Ἐπομένως ἡ Σχολὴ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο
 τὸ παρελθὲν ἔσπευε πολλά. Ἐμείνει ἄνευ χρηματικῶν
 κεφαλαίων, καὶ εἰς τοὺς διδασκάλους ἀκόμη χρεωστοῦν-
 ται μισθοὶ παλαιοὶ οἵτινες μένου ἀπλήρωτοι· οὐδεὶς
 κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπαρουσιάσθη εἰς αὐτὴν νὰ ἐρω-
 τήσῃ τὸν Διδάσκαλον περὶ τῆς προόδου τῶν μαθητῶν,
 νὰ ἐνθαρῆνῃ τὸν μαθητὴν διὰ τῆς παρουσίας του.
 Τούτων λοιπὸν αὐτῶν; ἐχόντων ἡ Σχολὴ πῶς δύναται

[1] Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ τῆς *Ἀγίας Φωτεινῆς* διευ-
 θυνόμενον παρὰ τοῦ ἀξιότιμου Κ. Δημητρίου Μαρκο-
 λίδου, ἀνδρός ἀξίου καὶ ἐπιμελοῦς. Εἰς αὐτὸ βλέπομεν
 πρόδον ἀρετὰ καλὴν· ἐξ αὐτοῦ καὶ κητέρως θὰ μορ-
 φωθεῖν εὐγενῶς, τέκνα ἀξίων καὶ καλῶν γονέων. Ἡ Μέ-
 λισσα δὲν δύναται νὰ εὐχέσῃ ἐνώπιον τοιαύτης θου-
 μασίας πρόδου, ἀλλὰ καὶ τὴν κητέρως διαπρυσίως
 Ἡμεῖς εἶδαμεν ἰδίως ὁμοίως καὶ ἡκούσαμεν ἰδίως ὡσπὶ
 μαθητῆρας κατωτέρων τάξεων ἀποκρινόμενας εὐστίγως,
 εἰς ὅσα τις ξένος τὴν Σχολὴν ἐπισκεπτόμενος ἠρώτα·
 «ὦν αἱ ἐν αὐτῇ ἐκπαιδευόμενοι ἀγαθαὶ νεάνιδες, εἶναι
 παντὸς ἐκείνου ἀξίαι, διότι ἡσθάνθησαν φαίνεται τὴν
 γλυκύτητα τῆς παιδείας καὶ θελοῦν νὰ κορεσθῶν πο-
 τιζόμεναι ἀπὸ τὰ ἀθάνατα νάματα τῆς Κασταλίας πη-
 γῆς. Δίκαιος λοιπὸν χρεωστῆται ἔπαινος εἰς τὸν
 ἀξιότιμον διευθυντὴν καὶ εἰς τὰς καλὰς διδασκαλίσας
 τῆς Σχολῆς ταύτης.

Διὰ τοῦ ἀόκνου ζήλου καὶ τῆς προθυμίας τοῦ Κ. Μαρ-
 κουλίδου, ἐυστήθη αὐτῇ καὶ βιβλιοθήκη ὡς εὐκατα-
 φρόνητος, διότι τὰ βιβλία αὐτῆς ἀποτελοῦν βιβλία
 τινὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιόλογα, χειρόγραφα παμπάλαια,
 καὶ ἄλλα τοιαῦτα, παρερημένα ἀμελῶς ἐν τῇ παλαιᾷ
 μητροπόλει τῶν ὁποίων ἡ ἀνακάλυψις χρεωστῆται εἰς
 τὸν ἀξιότιμον Κ. Μαρκοουλίδην. Ἐν τούτῳ μᾶς ἐπέτυ-
 χε τὴν προσοχὴν, καὶ τοῦτο εἶναι ὅλη ἡ ἀγία Γραφὴ
 χειρόγραφος, μὲ πολυειδεῖς εἰκονογραφίας ἐξαιτίας τέ-
 γους ἐπιμεθόρνης, μὲ περιπλεγμένους ὠραίους χα-
 ρακτῆρας, καὶ ἡ πόλις, καθὼς συμπεραίνωμεν, πρέπει νὰ
 ἦναι γεγραμμένη πρὸ χιλιῶν ἐτῶν καθεκαστήν δὲ συν-
 εστρέου εἰς αὐτὴν διάφορα βιβλία οἱ φίλοι τῶν καλῶν.

(2) Ἡ Ἐφημερὶς τῆς Σαύρης.

νά προσδεύσῃ; πῶς δύνανται νά φανοῦν καί μαθηταί καὶ διδάσκαλοι ὅτι ζοῦν; εἰς τοιαῦτα περιέπεσαν δεινὰ ἢ Σμυρναϊκῆ ἐκπαίδευσις, ὁ λύχνος τῆς ἕμεινον ἄνευ ἔλαιου, καὶ ἀντὶ τῶν δεικνύθῃ σημεῖα σωτήρια, τούναντιον τρεμοσβύων μηνύει ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὴν ἀπόσβεσίν του. Καὶ τότε πρὸς τί θά χρησιμεύσουν τὰ πολυδάπανα αὐτὰ κτήρια; διατί νά ὑπάγουν εἰς μάτην τὰ ὅσα μέχρι τοῦδε ἐδαπανήθησαν χρήματα;

Διὰ νά διατηρηθῇ μία Σχολή ὡς ἡ *Εὐαγγελικὴ* χρειάζονται πόροι καὶ χρηματικόν, καὶ διὰ νά εὐρεθῇ αὐτὸ τὸ χρηματικόν πρέπει ὅλοι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον νά συνδράμωμεν, καὶ διὰ νά συνδράμωμεν πρέπει νά ἐρωμεν ἀγάπην εἰς τὴν παιδείαν ἥτις, ὡς φαίνεται, εἶναι τὸ μόνον σωτήριον ἀκάφος διὰ τοῦ ἑποίου δύναται νά σωθῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ τρικυμιῶδες τοῦτο πέλαγος τῶν παθῶν. — Διατί ἐγεννήθημεν; — Διὰ νά ζήσωμεν τὸν προσδιορισμένον τῆς ζωῆς μας χρόνον. — Καλῶς ἢ κακῶς; — Καλῶς. — Λοιπὸν διὰ νά ζήσῃ τις καλῶς εἰς τὸν κόσμον τί χρειάζεται; — Ἡρεπεῖ πρῶτον διὰ τῆς ἀνατροφῆς του νά κατασταθῇ τίμιος, χρηστός, καὶ ἐνάρετος πολίτης; νά γνωρίσῃ τὰ πρὸς τὸν Θεὸν χρεῖα, τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην, νά ἔχῃ ζῆλον εἰς τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα, διότι πᾶν καλὸν φίλον ἔστι, νά ἀσπάζεται τὴν ἀρετὴν νά μισῇ τὴν κακίαν· καὶ μίαν ἡμέραν καθὼς ἐδιδάχθη, τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς νά διδάσκη τὰ τέκνα του. *Ἐν παιδείᾳ καὶ ρουθειᾷ Κυρίου*. Καὶ διὰ νά γίνῃ ὁ ἄνθρωπος τοιοῦτος, τὸ μόνον τὸ ὅποιον δύναται ὅλα τὰ καλὰ ταῦτα νά φέρῃ δὲν εἶναι παιδεία; ἀνεὶ αὐτῆς σωτήρια ὑπάρχει; ἡμεῖς λοιπὸν παραμετροῦντες καὶ στεροῦντες αὐτὴν εἰς τὰ τέκνα μας, δὲν παρμελοῦμεν τὴν ὠφελειάν των; τὴν ὑπαρξίν των; — διότι τὰ νά ὑπάρχῃ τις κακῶς εἰς τὸν κόσμον, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡσάν νά μὴν ὑπάρχῃ. — Ἀλλ' ἐκ τούναντιον ἡμεῖς ἀντὶ τῆς βεθυμίας ταύτης, ἐπαμελοῦμενοι, προθυμαποιοῦμενοι, φιλοτιμούμενοι εἰς τὸ καθῆκόν μας, συνισθαιόμενοι τὴν ἀγάπην τῆς πνευματικῆς ἀγωγῆς, ἐπικαιροῦμεν εἰς τὴν πόλιν μας τὰ ἀγλαὰ ἐκεῖνα παρελθόντα ἔτη τὰ ἐπὶ Κοῦμα Οἰκονόμου καὶ Οὐμπρόλου, καὶ ἀσπυζόμενοι τὴν παιδείαν ἀνεδεικνύμεν τὰ ῥοδόκρινα κάλλη τῆς, ὦ! τότε μὰ τὴν ἀλήθειαν, πόσον ἠθέλωμεν κατασταθῇ εὐπόλητοι παρὰ τοῖς ἄλλοις, καὶ πόσα καλὰ ἠθέλαμεν ἰδεῖ εἰς τὴν πόλιν μας ἐξ αὐτῆς τῆς παιδείας προσδοκώμενα.

Τοῦ κόσμου τούτου βλέποντες τὰ τερπνὰ καὶ ἐπιγεια κάλλη χαίρομεθα. Χαίρομεθα βλέποντες οὐρανὸν κυανόχρουν καὶ εὐδειάτατον, κοιλάδας καὶ πεδιάδας ἀνθράς, οὐρη τε σκιδέρτα καὶ θάλασσα ἠγῆσσαν κατὰ τὸν κορυφαῖον τῶν ποιητῶν, ναι τερπόμεθα καὶ γοητευόμεθα· ἀλλὰ συλλογιζόμενοι τὰ εὐρίσκομεν ὅλα ταῦτα ἢ κατὰ καὶ μάταια. Ἐν ὅμοις βλέπομεν ὅτι μένει ἀθνήτατον, τὰ καλὰ ἔργα. Λοιπὸν διὰ νά πράξῃ τις καλὰν εἰς τὸ ἔθνος του, εἴτε εἰς τὴν πατρίδα του, εἴτε

εἰς τὸν πλησίον του, πρέπει νά ἔχῃ καλὴν ψυχὴν καὶ ἀνατροφήν εὐγενῆ, καλὰ μόνον διὰ τῆς παιδείας ἀποκτόμενα. Ἄρα τὸ μόνον ἀπραίτητον καὶ ἀναγκαστότατον εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ παιδεία· πῶς λοιπὸν ἡμεῖς νά μὴ θύσωμεν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς κοινῆς ὠφελείας πολλὰς τῆς φιλοτιμίας ἀπαιτήσεις; πῶς νά μὴ ἐνθυνηθῶμεν τὸ τοῦ προφητᾶνακτος «*δράξαθε παιδείας μήποτε ὀργισθῇ Κύριος*»;

Ἄς στρέψωμεν τὸ ὄμμα μας εἰς τὰ ξένα μέρη, καὶ ἂς παρατηρήσωμεν πόσον ἡ παιδεία εἰς αὐτὰ εἶναι ἀσπαστή. Ποῦ θελετε; εἰς τὴν Αἴνον; ἡ Αἴνος εἶναι μέρος ἄσημον, μέρος κατοικοῦμενον μολὶς ἀπὸ 500 οἰκογενεῖας, καὶ ὅμως ὁ ζῆλος τῶν Αἰνιτῶν ὡς πρὸς τὴν παιδείαν εἶναι ἀπαραδειγματιστος. Ἐχομεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ μέρους νεώτερα γράμματα φίλου μας τινὸς διδασκίλου ἐκεῖσε, ὅστις μᾶς πληροφορῆ περὶ τούτου θετικώτατα. Καὶ ἡ μεγαλόπολις Σμύρνη νά μὴ φροντίζῃ παντελῶς περὶ τῆς ἐκπαίδευσως τῶν τέκνων τῆς, ὡσάν νά ἐπρόκειτο λόγος περὶ τινος περιττοῦ πράγματος.

Οἱ Τομβόλι κληροδοτοῦντες εἰς τὴν Ἑλλάδα. ὡς καὶ οἱ Ἀρσάκαι, Βαρβάκαι, καὶ Ἰωνίδαι καὶ τόσοι ἄλλοι μέρος τῆς περιουσίας των, μόνον διὰ τὴν παιδείαν ἀφήνουν τὸ ὄνομα τῶν ἀθάνατον εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Πόσα δὲν συνεισέφερον οἱ ἀειμνήστοι Ζωσιμάδαι; πόσα; καὶ ὅμως μόνον διὰ τὴν παιδείαν, μόνον διὰ τὴν διανοητικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀνάπτυξιν. Ἡ Σμύρνη καὶ πρὸ τεσσάρων ἐνιαυτῶν εἶχε Γυμνάσιον καλὸν διευθυνόμενον παρὰ τοῦ ἀξιότιμου Κ. Γ. Χρυσοβέργη. Ἀλλὰ διὰ τινὰ σκάνδαλα ἀναφύεοντα τότε, διελύθη καὶ ἔμεινε Σχολεῖον Ἑλληνικόν· ἔκτοτε ἀντὶ νά βελτιωθῆται τὸ ἐναντίον ὑπέεισε εἰς δεινὰ πολυκρήματα, διὰ τὴν τῶν Σμυρναίων βεθυμίαν, καὶ ἐφθασεν εἰς τὴν ὁποίαν τὸ βλέπομεν οἰκτράν κατάστασιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ εἰς μικρὸν καὶ ἀπότομάν τινα βράχον κειμένη πόλις τῆς Σύρου, εἰς ἣν καὶ ἔχει Γυμνάσιον λόγῳ τε καὶ ἔργῳ: ἐν αὐτῇ ἐξεπεδύθησαν ἢ ἔλαβον τὰς πρώτας ἀρχάς, τοσοῦτοι νέοι διαπρέποντες σήμερον εἰς τὸν φιλολογικὸν κῶσμον (3), ἀλλ' ἡ Σμύρνη ποῦ ἔχει νά εἰπῇ ὅτι ἐξεδείχθη;

(3) Ἐσγάτως ἀπαντῶμεν εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς Σύρου ὅτι αἱ ἐφετειναὶ ἐξετάσεις τοῦ Γυμνασίου εὐχαρίστησαν τοὺς πάντας, διὰ τὰς καλὰς προόδους τὰς ὁποίας εἶδειξαν οἱ ἐν αὐτῷ ἐκπαιδευόμενοι νέοι. Ὁ Γυμνασιάρχης Κ. Σουρίας ὁ διαδεχθεὶς τὸν μακαρίτην Σεροῦτιον φαίνεται πρᾶθυμος πολὺ κατὰ τὸ ἔργον του, καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι παντὸς ἐπαίνου ἀξίος· καὶ τοιαύτη πρόοδος ὡς αἴτιος οἰωνῶν, προμηνύει καὶ ὑπόσχεται πολλὰ εἰς τὸ μέλλον.

Ἄξιον παρατηρήσεως καὶ λόγου εἶναι καὶ τὸ Λύκειον τοῦ Κ. Εὐαγγελίδου εἰς τὴν αὐτὴν εὐρίσκόμενον νῆσον· καὶ καθ' ἂς ἔχομεν πληροφορίας ἐκεῖθεν προσδεύει θεοῦ.

Ἄς συνέλθωμεν, Συμπολίται, ἃς διώξωμεν τὴν βλαβερὰν ἡμῶν κατέχει, ἃς μορφώσωμεν τὰ τέκνα ἡμῶν ἐν παιδείᾳ καὶ τουθεσίᾳ Κυρίου, διότι οὕτω θέλει καὶ ὁ Θεός. Ἄς συναισθανθῶμεν τὸ βάρος τῶν καθηκόντων μας καὶ ἃς ὑποστηρίξωμεν τὸ ἀγαθὸν τοῦτο καταγώγιον ἄνωθεν τοῦ ὁποίου περιπίπτουμεν εἰς Μεῦσαι θρηνοῦν διὰ τὴν ἀποξένωσίν των. Ἄς μνησθῶμεν τὴν προθυμίαν τοῦ πρώτου ιδρωτοῦ αὐτῆς *Παρτολέοντος Σεβαστοπούλου* τοῦ ὁποίου τὸ κλέος εἶναι οὐρανομήκης. Μὴ φαινόμεθα γεναιότεροι τῶν γειτόνων μας Λεσβίων, οἵτινες ὄχι μόνον Σχολὴν, ἀλλὰ καὶ Γυμνάσιον ἔχουσιν, καὶ ἡμεῖς οὔτε Σχολὴν δυνάμεθα νὰ διατηρήσωμεν. Ἄς ἐμβυχόσωμεν διὰ τοῦ παραδείγματός μας Σχολάρχας καὶ διδασκάλους, οὗτοι ἐξεπλήρωσαν τὰ χρέη των κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀόκνως καὶ ἐπιμελῶς, τοῦτο εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἃς ἐνθαρρύνωμεν διὰ τῆς παρουσίας μας τὴν μαθητιῶσαν νεολαίαν καὶ τότε θὰ ἰδῶμεν καρπούς ἀξίους καὶ ἀγαθοὺς, διότι ἀγαθῶς καὶ ἀφειδῶς ἐσπειράμεν, καὶ μετ' εὐλογίας θὰ θερίσωμεν.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΤΡΕΒΑΣ.

ΛΟΓΟΣ

Ἐδγηριστήριος καὶ συντακτῆριος τοῦ ἱεροδιδασκάλου μοναχοῦ Δημητρίου Εὐελπίδου, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης τῆν 7 Ἰουλίου 1851.

Παναγιώτατε Δέσποτα, Ἁγία καὶ ἱερά Σύνοδος!

Ἡ στιγμή αὕτη· στιγμή προωρισμένη· στιγμή προσδοκωμένη· στιγμή περιπόθητος, αἰσίως ἐπιστάσα, ποῖα αἰσθήματα δὲν διεγείρει εἰς τὰς καρδίας τῶν τέκνων ὑμῶν; Ἡ τοῦ Θεοῦ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πενταετιᾶν ὄλην θρέψασα καὶ παιδεύσασα ἡμᾶς, ἤδη δι' ὑμῶν τῶν ἀγνωστάτων αὐτῆς Πατριαρχῶν καὶ Ἀρχιεπισκοπῶν αἰρουσα τὰς χεῖρας, εὐλογεῖ ἡμᾶς τὴν εὐλογίαν τοῦ Κυρίου αὐτῆς, καὶ Πνευματικᾶς χοροστασίας συγκροτοῦσα, ἐγχειρίζει τὸ ἔντιμον τῆς ἱερᾶς Θεολογίας Δίπλωμα, ἀπολύουσα ἐν εἰρήνῃ καὶ παραπέμπουσα εἰς τὴν περὶ ἡμῶν ὑπερτάτην Βουλὴν τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' ἀπολυόμενοι οὕτω περιφανῶς, ὅποια διαθέσει ψυχῆς καὶ τίνι γνώμῃ καὶ τρόπῳ ἀρείλομεν ἵνα ἀναχωρήσωμεν; — Αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες ἀνεχώρησαν καὶ οἱ τῆς Βηθλεὲμ Ποιμένες, γενόμενοι οἱ πρώτοι Ἀπόστολοι τῶν μυστηρίων,

ὅσα ἤκουσαν καὶ εἶδον. Αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες ἀνεχώρησαν καὶ οἱ τοῦ Κυρίου Ἀπόστολοι ἀπὸ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, ὅπου εὐλογήσας ἀπέστειλεν αὐτοῦ; εἰς τὸν Κόσμον. Αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες εἶναι λοιπὸν δίκαιον, ἵνα ἀναχωρήσωμεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τῆς νέης ταύτης Σιών εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας. Τοῦτο ἔκρινεν ἑαυτῆς χρέος ἡ τῶν Συναδελφῶν μου χορεία τοῦτο ἀνέθεσεν εἰς ἐμέ. Εὐτυχῆς λοιπὸν ἐγώ, Ἁγιώτατοι Πατέρες! ἐὰν διὰ τῶν ὑμετέρων εὐχῶν ἐκπληρώσω τὴν τῶν συναδελφῶν μου ὑποχρέωσιν, τὸ ἱερώτατον καὶ ἀναπόφευκτον ἡμῶν χρέος, ἵνα ἀναχωρήσωμεν, αἰνοῦντες τὸν Θεόν, εὐγνωμονοῦντες εἰς τοὺς εὐεργέτας, ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἠκούσαμεν, εἶδομεν καὶ ἀπηλάσασαμεν, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς ἡμᾶς.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὅστις κατὰ τὰς ἀψευδεῖς αὐτοῦ ὑποσχέσεις εἰς τὴν Αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, ὅτι ἐτοιμάζει καὶ τὰ θεμέλια αὐτῆς σάπρειον, καὶ τὰ τεῖχη αὐτῆς ἰσχυρὰ, καὶ πάντα τοῦ; υἱοῦ; αὐτῆς διδασκτοῦ; αὐτοῦ, θυμακίως ἔστρεψεν διὰ τοῦ ὑψηλοῦ Αὐτοῦ βραχίονος, ἀντὶ ἐκείνων τῶν παλαιότερων τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Ἀντιοχείας, καὶ τῆς πρὸ ἡμῶν διαλαμπύρας Ἀθωνιάδος Ἀκαδημίας, τὴν Σχολὴν ταύτην, Σχολὴν ἱεράν, Σχολὴν θεολογικὴν, ἐν ἣ ἡ αὐτοῦ ἀμώμητος Νύμφη, γαλακτοτροφήσασα καὶ ποτίσασα ἡμᾶς διὰ τῶν ἑαυτῆς μαγῶν, τῶν δύο τοῦ Κυρίου αὐτῆς Διαθηκῶν, καὶ διανοίξασα τὸν νοῦν ἡμῶν τοῦ συνιέναι τὰς Βραρὰς, παρέδωκεν εἰς ἡμᾶς καὶ Τριάδα Μοναδικὴν Θεολογικὴν, καὶ Μονάδα Τριαδικὴν ὑμνεῖν, καὶ διδάξασα ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφρῖμα, εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ εἰς τὸν ἐπαινον· τελευταῖον δὲ ἐγχειρίσασα καὶ τὴν παρ' αὐτῆς διατηρουμένην τῶν θεοσόφων ἡμῶν πατέρων παρακαταθήκην, καὶ κοσμήσασα τοῖς ὅπλοις τοῦ Πνεύματος, καὶ τῷ ὑψηλῷ ἀξιώματι τῶν Διδασκάλων τῆς ἱερᾶς Ὁρθόδοξου Χριστιανικῆς Θεολογίας, ἐνδεικνύμενη καὶ ἀναμιμνήσκουσα τὰ τῶν Πατέρων ἐπιτηδεύματα, διδούσα ὄργανα πρὸς τὴν Πατρῶν ἀρετὴν, ἀποστέλλει ἡμᾶς διὰ τῶν ἑαυτῆς εὐχῶν, ὅπου ὁδηγήσει ἕκαστον ὁ δάκτυλος τοῦ Θεοῦ.

Ταῦτα δὲ πάντα μετὰ Θεοῦ εἰς τίνα ἄλλον ὀφείλομεν, εἰμὴ εἰς ὑμᾶς καὶ τὸν Σεβαστὸν ἡμῶν Διδάσκαλον, Πατέρες ἡμῶν ἀγιώτατοι καὶ σεβασμιώτατοι; Ἀλλὰ τίς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ἐπαινον τῆς Ποιμαντικῆς ὑμῶν καὶ ὄντως Ἀποστολικῆς Προνοίας τε καὶ φροντίδος, ἣν ἀνευλάβετε ὑπὲρ παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος οὐ μόνον ἀνεγείραντες τὴν ἱεράν ταύτην Σχολὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλῶν ἀγῶνων διατηροῦντες αὐτὴν καὶ καταρτίζοντες καὶ καθημέραν τελειοποιῶντες; Διὰ ταῦτα πάντα εὐγνωμονεῖ μὲν ἅπαν τὸ χριστεπώνυμον πλῆρωμα, εὐγνωμονοῦμεν δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ ἐλάχιστοι τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ εἰς πάντας μὲν τοὺς ἱεράρχας τοῦ Οἰκουμένου θρόνου, ἰδίως δὲ εἰς τὴν Σεβαστὴν Ἐφορίαν, διὰ τῆς Πατρικῆς φροντίδος τῆς ὁποίας εἰσαχθέντες, τραφέντες καὶ παιδευθέντες, ἀξιούμεθα σήμερον, λαβόντες τὸν Θεολογικὸν στέφανον, ἵνα ἀποτίσωμεν εἰς ὑμᾶς τὸν τῆς μεγάλης ἡμῶν εὐγνωμοσύνης φόρον. Εὐγνωμονοῦμεν, καὶ, Πανσέβαστοι εὐεργεταί! κηρύττομεν τὸν ἕλεον, οὐ κρύπτομεν τὴν εὐεργεσίαν. Ἀπολάβετε λοιπὸν Πατέρες Θεόδοτοι! τοὺς καρπούς τῶν ὑμετέρων

μάσια. ἔχομεν ὑπ' ὄψιν Ποιητικὰ τινὰ δοκίμια μαθητοῦ τινος τοῦ Λυκείου τοῦ Κ. Δημητρίου Βικέλλα ὅχι ἐκκαταφρόνητα· δοκίμια μὲν ἀλλ' ὑποσχόμενα γεναιότεροι καὶ καλόν.